

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти

**ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ
ВІДДАЛЕНОГО НАВЧАННЯ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка 2 курсу 09-211М групи

Спеціальності 013 Початкова освіта

Освітньої програми Початкова освіта

Гращенко Тетяна Андріївна

Керівник д.пед.н., професорка Петухова Л.Є.

Рецензент начальниця відділу загальної середньої
освіти управління освіти Херсонської міської ради

Омельчук С.В.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади організації практичної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в умовах віддаленого навчання ...	6
1.1 Аналіз ключових термінів дослідження.....	6
1.2 Досвід впровадження віддаленого навчання за кордоном.....	10
1.3 Інформаційно-комунікаційне середовище як інструмент забезпечення віддаленого навчання.	12
1.4 Умови для забезпечення віддаленого навчання у Херсонському державному університеті	13
1.5 Психолого-педагогічні проблеми організації віддаленого навчання	19
РОЗДІЛ 2. Діагностика реалізації віддаленого навчання при підготовці майбутніх вчителів початкових класів	21
2.1 Стан організації практик в умовах віддаленого навчання.....	21
2.2 Структурно-функціональна модель практичної підготовки майбутніх вчителів початкових класів (віддалений формат).....	24
2.3 Організація та проведення констатувального експерименту. Аналіз результатів	28
2.4 Методичні рекомендації щодо організації навчально-природничої практики майбутніх вчителів початкових класів в умовах віддаленого навчання.....	33
ВИСНОВКИ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТКИ	46
Додаток А. Анкети для студентів «Дистанційне навчання», «Проходження практики під час дистанційного навчання».....	46
Додаток Б. Кодекс академічної доброчесності.....	50

ВСТУП

Актуальність теми На даному етапі розвитку освіти роботодавці потребують від вчителя максимум універсальності. Саме практичність знань і вміння адаптуватися до умов ціниться найбільше. Розумітися в теорії це дуже добре, але лише теоретичне підґрунтя без практики нічого не варте.

Майбутні вчителі початкових класів мають проходити різні види практик: навчальні, виробничі, переддипломні. Практична підготовка спеціалістів формується на основі здатності використовувати набуті знання для вирішення поставлених проблем, вміння співпрацювати в команді, комунікувати з усіма членами колективу, здатність до професійно-педагогічної діяльності.

У сучасних умовах під час пандемії широкого розповсюдження набула дистанційна форма навчання. І разом з тим великим питанням постала проблема організації практик для майбутніх вчителів початкових класів.

Аналіз наукових та педагогічних джерел дає нам можливість стверджувати, що вивченням проблеми організації практичної підготовки майбутніх вчителів початкових класів займалися такі вчені як: О. Безкорса, В. Биков, В. Бондаренко, В. Вишнівський, Н. Волкова, Р. Гуревич, В. Коткова, В. Кремень, В. Кухаренко, О. Муковіз, О. Огієнко, В. Ортинський, Л. Петухова, Є. Підчасов, О. Рибалко, Н. Сиротенко, О. Співаковський, П. Стефаненко, В. Федяєва, О. Чугай, М. Швед та інші.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити можливості організації практичної підготовки в умовах віддаленого навчання.

Згідно з метою було сформовано **завдання** дослідження:

- 1) на основі аналізу наукових, педагогічних джерел визначити ключові терміни дослідження;
- 2) розглянути стан впровадження віддаленого навчання за кордоном та у вітчизняній освіті;

- 3) провести діагностику відношення до віддаленого навчання в сенсі практичної підготовки;
- 4) розробити методичні рекомендації щодо організації практичної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в умовах віддаленого навчання.

Об'єкт дослідження - підготовка майбутніх вчителів початкових класів.

Предмет дослідження - організація практичної діяльності майбутніх вчителів початкових класів в умовах віддаленого навчання.

Гіпотеза дослідження полягає у припущенні, що організація практичної підготовки в умовах віддаленого навчання майбутніх вчителів початкових класів буде відбуватися ефективно, якщо будуть реалізовані наступні організаційно-педагогічні умови: формування ІКТ середовища; забезпечення мотивації шляхом організації трисуб'єктної взаємодії викладач-студент-середовище; збагачення творчого потенціалу майбутнього вчителя засобами аналізу та розв'язання проблемно-педагогічних ситуацій; впровадження методичних рекомендацій щодо організації практичної підготовки в умовах віддаленого навчання.

Методологія дослідження представлена використанням сукупності **методів**: аналізу нормативних та наукових джерел в галузі освіти, термінологічного аналізу з метою опису ключових термінів, вивчення передового педагогічного досвіду, анкетування, констатувальний експеримент.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в роботі було теоретично обґрунтовано можливості організації практичної підготовки в умовах віддаленого навчання, а також розроблена структурно-функціональна модель реалізації практичної підготовки.

Практичне значення роботи полягає в тому, що створені методичні рекомендації можуть використовувати викладачі науково-методичних центрів вищої та фахової передвищої освіти, ВНЗ, закладів післядипломної

освіти.

Апробація - результати дослідження були заслухані та обговорені на засіданні кафедри у 2021 році. За результатами наукового дослідження були опубліковані статті на тему «Дистанційне навчання як форма організації сучасного освітнього процесу у Вищій школі», «Практична підготовка майбутніх вчителів початкової школи в умовах віддаленого навчання» у збірнику наукових праць «Магістерські студії».

Структура дослідження: дослідження складається зі вступу, основної частини (двох розділів), висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ВІДДАЛЕНОГО НАВЧАННЯ

1.1 Аналіз ключових термінів дослідження

У сучасному світі швидким темпом відбувається зміна вимог до вчителів. Тому модифікація підходу до професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів є одним із ключових моментів.

Сластьонін В. А. розуміє під терміном «професійно-педагогічна підготовка» - володіння великим обсягом суспільно-політичних і наукових знань із дисципліни, яка викладається, та з суміжних наук, володіння високим рівнем загальної культури, знання, загальної, вікової і педагогічної психології, педагогічної теорії, уміння розв'язувати педагогічну задачу і здійснювати самокритичний аналіз, навички виконання відповідних дій, які є компонентом конкретних видів навчально-виховної діяльності [35].

Вікіпедія трактує професійну підготовку як: «Здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю» [15].

Під професійною підготовкою майбутніх вчителів початкових класів ми розуміємо спеціально організований процес, який забезпечує формування висококваліфікованих кадрів, здатних до застосування інноваційних технологій, ІКТ, професіоналів, що постійно прагнуть до саморозвитку та самовдосконалення.

Невід'ємним компонентом професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів є практика.

Гончаренко С.У. зазначає: «Педагогічна практика студентів — спосіб вивчення навчально-виховного процесу на основі безпосередньої участі в ньому практикантів. Метою є виробити у студентів уміння й навички, необхідні в майбутній педагогічній діяльності, закріпити теоретичні знання, застосувати їх у педагогічній практиці» [6].

На сьогоднішній день ще більшої актуальності набуло віддалене навчання (дистанційне навчання). Згідно з Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні: «Дистанційна освіта - це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання» [16].

Як зазначає Ортинський В. Л.: «Деякі дослідники стверджують, що термін "дистанційне навчання" означає таку організацію навчального процесу, під час якого викладач розробляє навчальну програму, яка в основному базується на самостійному учінні студента» [27].

Згідно з думкою Швед М. дистанційне навчання (ДН) – вид заочного навчання, що відбувається без контакту з педагогом, за наявності моделі навчання та використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій для управління процесом навчання [41].

Биков В.Ю., Кухаренко В.Ю розглядають дистанційне навчання як: «Форму організації і реалізації навчально-виховного процесу, за якою його учасники (об'єкт і суб'єкт навчання) здійснюють навчальну взаємодію принципово і переважно екстериторіально (тобто, на відстані, яка не дозволяє і не передбачає безпосередню навчальну взаємодію учасників вічна-віч, інакше, коли учасники територіально знаходяться поза межами можливої безпосередньої навчальної взаємодії і коли у процесі навчання їх особиста присутність у певних навчальних приміщеннях навчального закладу не є обов'язковою)» [2, с. 9].

Вишнівський В.В. у своїй праці наголошує на тому, що: «Дистанційне навчання - це універсальна гуманістична форма навчання, що базується на використанні широкого спектра традиційних і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, технічних засобів, які створюють умови для вибору студентами вільних освітніх дисциплін, які відповідають стандартам, діалоговому обміну з викладачем; при цьому процес навчання не залежить від розташування студента в просторі та часі» [3, с.18].

Волкова Н. П. акцентує увагу на тому, що: «Дистанційне навчання

забезпечує подолання бар'єрів у просторі і часі, одержання актуальної «свіжої» інформації, швидкий зворотний зв'язок; збільшення кількості потенційних учасників навчання — школярів, студентів, вчителів, фахівців, які оперативно взаємодіють один з одним за допомогою електронних мереж; мотивованість, інтерактивність, технологічність і індивідуалізованість; створення комфортніших порівняно з традиційними емоційно-психологічних умов для самовираження, зняття психологічних бар'єрів і проблем, усунення помилок усного спілкування; зниження витрат на навчання; великий вибір зручного для навчання часу» [4, с. 310].

На даний час велике різноманіття поглядів стосовно віддаленого навчання, що включають в себе від його самодостатності як нової форми навчання, що здатна змінити традиційну, до технології комплектації методів і засобів навчальної інформації.

Дистанційне навчання має такі характерологічні особливості:

- студенти, що здобувають освіту за такою формою, можуть проводити свою професійну підготовку незалежно від того де вони знаходяться, при цьому обрати більш зручний для себе час та індивідуальний темп навчання;
- паралельно здобувач освіти може навчатися за іншим напрямом чи працювати за спеціальністю, що відкриває можливості так званої «дуальної освіти»;
- майбутні вчителі початкових класів мають змогу звернутися одразу до багатьох джерел інформації стосовно навчання;
- зниження витрат на підготовку за допомогою стандартизації та концентрації представлення інформації;
- рівність можливостей одержання освіти;
- використання ІКТ, що сприяють інформатизації навчання;
- така форма навчання модернізує роль викладача надаючи йому статусу наставника, консультанта, координатора, керівника навчального проєкту;

- нова роль того, хто навчається;
- віддалене навчання сприяє збільшенню мотивації студентів, позитивно впливає на самоорганізацію, підвищує педагогічний потенціал людини;
- використання новітніх навчально-методичних матеріалів;
- студенти мають змогу, з низки дисциплін що вивчаються, сформуванати навчальну програму;

Волкова Н. П. наголошує на тому, що у світовій практиці набули поширення різні моделі дистанційного навчання [4, с.310-311] :

- навчання за типом екстернату передбачає самостійне вивчення курсу у школі або вищому навчальному закладі та складання іспитів екстерном у відповідному типі навчального закладу для отримання сертифікату;
- навчання за програмою на базі школи, гімназії, університету забезпечується наявністю спеціальних курсів дистанційного навчання, по закінченню яких учні та студенти можуть отримати відповідний сертифікат, якщо це передбачено, або удосконалювати свої знання у тій чи іншій галузі;
- навчання на основі міжвузівської та загальношкільної програми за допомогою різноманітних навчальних курсів, створених завдяки міжвузівській кооперації (наприклад, програма «Співдружність в освіті» (Commonwealth of Education), в розробці якої прийняли участь університети Аргентини, Болівії, Бразилії, Чилі та Парагваю). Її метою є надання можливості кожному громадянину країн співдружності отримати освіту на базі різних коледжів та університетів, перебуваючи вдома;
- навчання у відкритих університетах дає змогу отримати будь-яку освіту всім бажаючим (відкритий університет в Лондоні (Велика Британія), Національний технологічний університет США, Центральний Європейський Університет (Будапешт). Пакети

відкритого навчання складаються з підручників, відео- і звукозаписів, комп'ютерних програм і комплектів для практичних занять;

- курси самоосвіти реалізуються за допомогою телебачення або н в автономному режимі, а потім складають іспити, отримують сертифікат.

Отже, професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи може відбуватися в різних формах : денній, заочній, дистанційній. Віддалене навчання має свої характерологічні особливості та моделі реалізації. Якісна підготовка вчителя незалежно від форми навчання передбачає проходження педагогічної практики, що спрямована на узагальнення та застосування ЗУН у практичній діяльності.

1.2 Досвід впровадження віддаленого навчання за кордоном

Віддалене навчання не виникло з появою карантину, воно успішно розвивалося в Європі ще в минулому столітті. Пропонуємо розглянути досвід впровадження за кордоном.

Відкритий університет Великої Британії був заснований у 1969 році, з метою відкриття можливостей для навчання в зручний час і в будь-якому місці. В основі освітнього процесу лежать навчальні ресурси, а також електронні підручники, створені з кожної навчальної дисципліни (включають в себе узагальнений матеріал, наочність, відео, комп'ютерний тренінг, методичні рекомендації, тести). Дуже зручним при підготовці до практичного заняття є наявність електронних лекцій та електронна бібліотека, з каталогом методичних посібників. Крім того, в університеті студенти взаємодіють з системою віртуальної реальності та моделювання, а також мають змогу брати участь у телеконференціях, що проводиться з певної галузі.

Як зазначає Огієнко О.І.: «У США реалізується національна програма розвитку дистанційної освіти, яка отримала назву «Навчання у будь-якому місці у будь який час» (Learning Anytime Anywhere Partnership). Широке

розповсюдження сьогодні отримують так звані " освітні мережі " (learning communities), участь в яких беруть шкільні вчителі, викладачі університетів, представники державних органів освіти тощо» [25].

Star Schools Program – освітня мережа, що готує професійно підготовлених вчителів(цей проєкт також може бути використаний для підвищення кваліфікації). Передбачає використання супутникового телебачення, мережі Інтернет, проведення онлайн-конференцій.

Програма «PREL Stars» має схожі до попередньої мережі засоби забезпечення віддаленого навчання, була розроблена у 1991 для вдосконалення педагогічної майстерності.

Як свідчить дослідження П. Стефаненка,: «Для моделі дистанційного навчання США характерні віртуальні університети, які використовують передові інформаційні, комп'ютерні й мережеві технології. Одним із найавторитетніших у галузі дистанційного навчання нині визнається Пенсільванський університет (Penn State University). Його досвід використовувався ЮНЕСКО під час створення концепції віртуального університету» [37].

Огієнко О.І. акцентує увагу на тому, що: «Лідером серед вищих навчальних закладів США, який активно використовує технологію „онлайн”, став Університет Фінекс (The University of Phoenix Online). Серед великої кількості програм та курсів, даний заклад, зокрема Педагогічний коледж, що існує на базі цього університету, спеціалізується в галузі педагогічної освіти на основі „онлайн” технології. Поряд із презентацією навчального матеріалу на компакт-дисках (CD) як базового електронного підручника, що вміщує великий обсяг інформації, університет широко застосовує синхронні віртуальні зібрання, групову навчальну діяльність, сумісні письмові роботи на основі використання Web» [25].

В Іспанії проблемою дистанційної освіти займається Національний університет дистанційної освіти Іспанії. Цей заклад допоможе отримати освіту всім, хто не може навчатися в звичайних університетах з певних

причин. В процесі організації навчання використовуються телевізійні лекції, друковані видання, що супроводжуються відео- та аудіо касетами.

Як зазначено у праці Огієнко О.І.: «Процес інформатизації і комп'ютеризації освітньої системи проходить в Естонії з тією ж ефективністю, що і в інших Балтійських країнах. Нещодавно був успішно завершений процес комп'ютеризації шкіл країни у межах державної програми «Стрибок тигра»» [25].

Отже, досвід впровадження віддаленого навчання за кордоном може слугувати гарною базою для удосконалення дистанційного навчання в Україні.

1.3 Інформаційно-комунікаційне середовище як інструмент забезпечення віддаленого навчання

В останній час спостерігається прискорена інформатизація освіти. Результативність процесу інформатизації освіти, в деякій мірі залежить від якості створення ІКТ засобів навчання, зокрема засобів, що є програмними і призначені для навчального процесу. Відповідно в сучасній формі навчання, а саме дистанційній, інформаційно-комунікаційне середовище відіграє роль інструменту.

Л.Є. Петухова у своїй праці вводить поняття інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища, що розуміється як: «Здатна до саморозвитку системно організована сукупність засобів передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного та організаційно-методичного забезпечення, орієнтована на задоволення освітніх потреб користувачів, що містить дидактичні, методичні матеріали, творчі завдання для студентів, елементи автоматизації управління навчальним процесом і обов'язкового надання можливості роботи з ресурсами глобальної мережі Інтернет» [28].

Коткова В.В. зазначає, що створення сучасного інформаційно-комунікаційного середовища навчального закладу передбачає [17]:

- ❖ проектування, монтаж і налагодження локальної мережі з виділеним сервером, яка об'єднує всі комп'ютерні ресурси навчального закладу;
- ❖ створення єдиної інформаційної бази навчального закладу; формування медіатеки та впровадження локальних і мережних навчальних програмних комплексів;
- ❖ надання користувачам регламентованого доступу до інформації

Предметне та методичне середовище є важливими компонентами інформаційно-комунікативного середовища.

Коткова В.В наголошує: «В умовах навчального закладу підготовка педагога в галузі ІКТ має бути спрямованою не тільки на підготовку компетентних користувачів, а й на вивчення питань, що пов'язані з використанням цих технологій в освітній діяльності, тобто на виконання завдання формування інформатичної компетентності вчителя, що становить багаторівневу систему неперервної підготовки педагогічних кадрів у галузі ІКТ» [17].

Отже, для того аби дистанційне навчання було ефективним необхідно створення інформаційно-комунікаційного середовища, що передбачає створення середовища з використанням ІКТ, спрямованого якіснена оволодіння системою знань.

1.4 Умови для забезпечення віддаленого навчання у Херсонському державному університеті

Реалізація віддаленої форми навчання потребує створення відповідних якісних умов. Хочемо розглянути розробки Херсонського державного університету, що можуть бути корисними не тільки для очної та заочної форми навчання, а й для дистанційної, при підготовці майбутнього вчителя початкових класів.

По-перше, у 2019 році була оновлена локальна мережа університету та встановлено 13 настінних шаф з 39-ма точками доступу швидкісного WI-FI.

Також існує електронний каталог пошуку книг «eLibrary», що спрямований на спрощення пошуку відповідної літератури для студента. Кожен бажаючий може переглянути, скільки залишилось книг у наявності з питання, що цікавить. Для цього користувач повинен заповнити форму та натиснути «Пошук». Сайт оснащений дуже зручним та простим інтерфейсом (рис. 1).

The screenshot shows a web browser window with the URL 'elibrary.kpsu.edu'. The page title is 'Пошук книг в електронному каталозі бібліотеки'. The search form includes the following fields and options:

- Назва:
- Підтип:
- Автор:
- Форма:
- Шифр:
- Авторський знак:
- Редактор:
- Видавництво:
- Рік видання: з 2000 по 2015
- Тематика:
- Категорія:
- Розділ:
- Сортувати по:
- Відображати: результатів на сторінці
- Показати алфавіт:

At the bottom of the form are two buttons: 'Пошук' and 'Очистити'.

Рисунок 1

Крім того, працює система дистанційного навчання «KSU Online». На верхній панелі сайт містить такі розділи, як: «Факультети», «Додаткові ресурси», «Інформаційні технології», «Вибіркова освітня компонента за фахом», «Дисципліни вільного вибору», «Довідка», «Вибір мови». Зліва можна побачити «Категорії курсів» та «Навігацію», в якій містяться такі модулі: «На головну», «Практика», «Курси розроблені студентами», «Практикум тьютора», «Новости сайта», «Курси». А по середині знаходиться звернення автора.

Також розміщені корисні посилання для користувачів. Але для перегляду деяких курсів необхідно зареєструватися, проте з цим труднощів не виникає, реєстрація займає декілька хвилин. Ресурс надає широкі можливості для комунікації учасників освітнього процесу, та буде корисний для самостійної підготовки студентами до занять (рис.2).

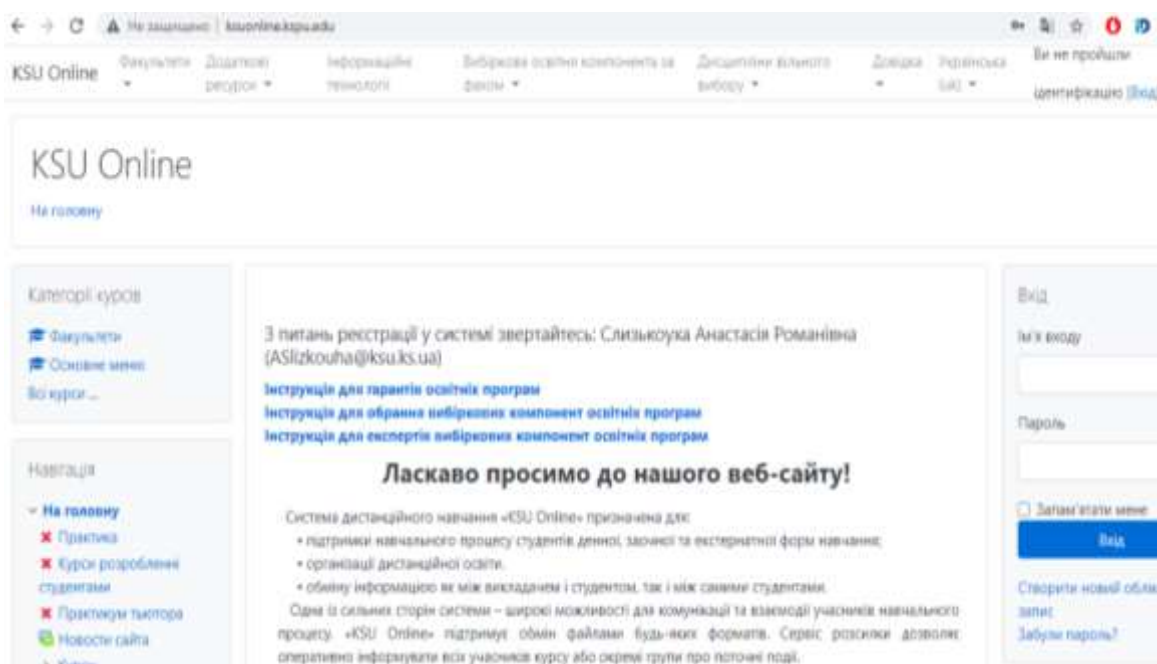

Рисунок 2

Ще одною розробкою, яка буде корисна для віддаленого навчання, є система дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет». За допомогою цього веб-сервісу є можливим поширення навчальної інформації, проведення тестування, надання доступу до унікальних розроблених навчальних курсів та ін. (рис. 3).

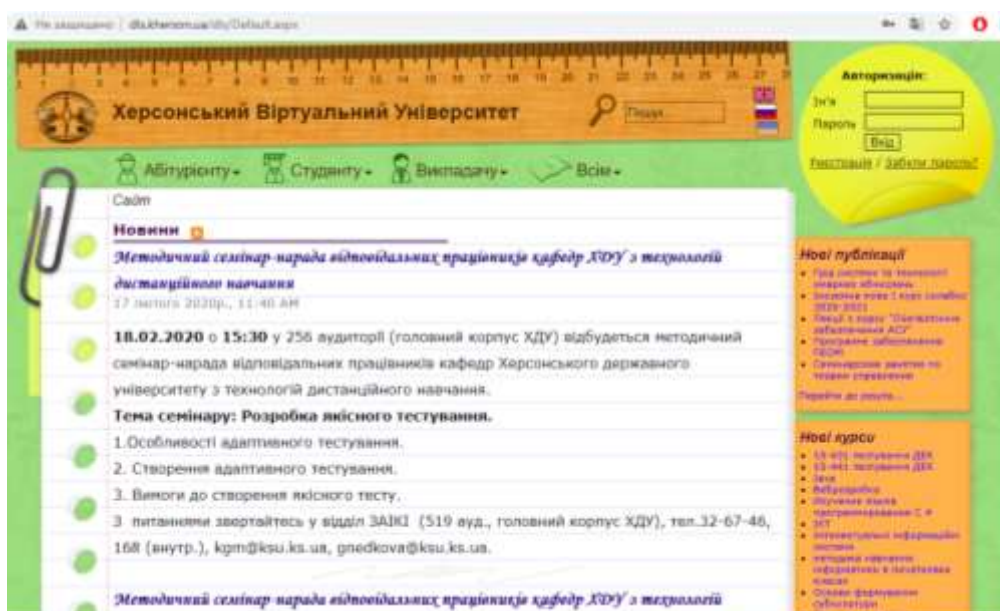

Рисунок 3

Web-сервіс для побудови зворотного зв'язку «KSU Feedback», призначений для проведення віддаленого голосування, що є дуже зручним в сучасних умовах (рис. 4).

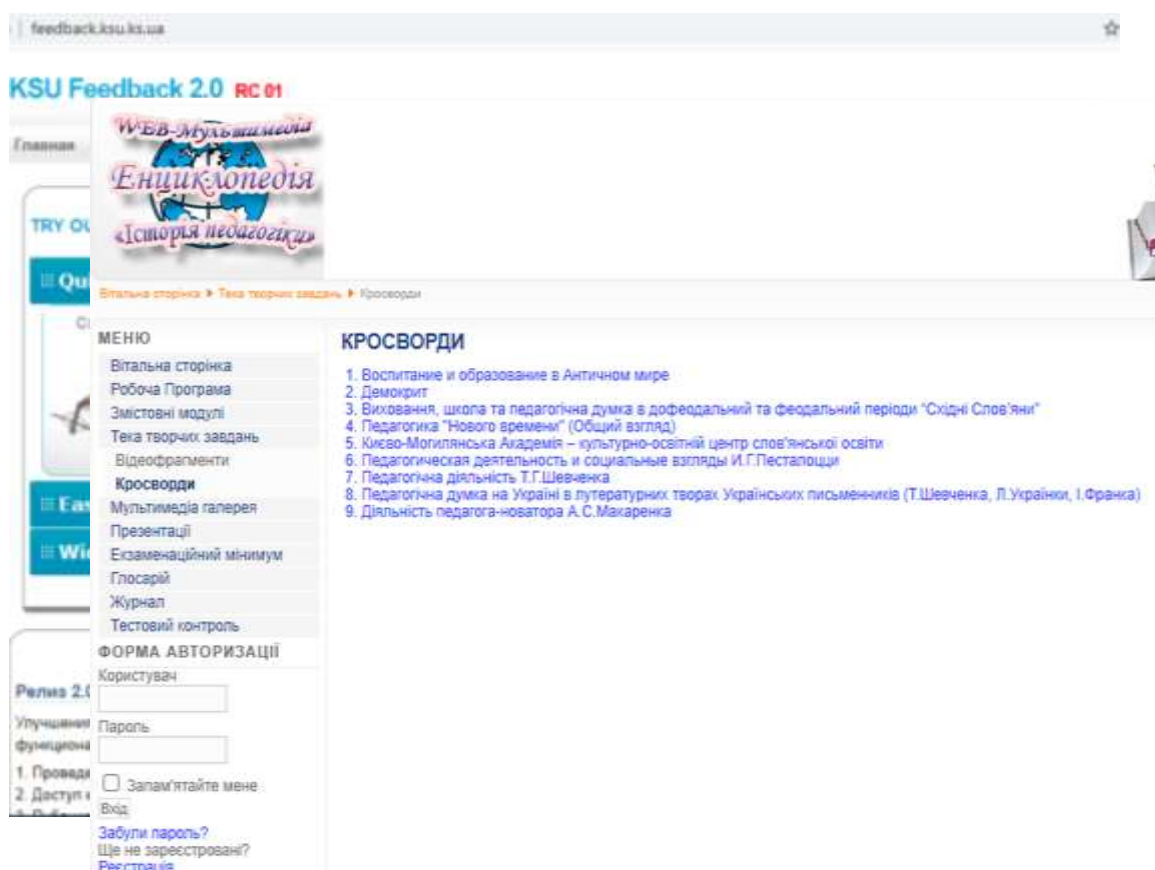

Рисунок 4

Кладязем для всебічного розвитку особистості є проєкт Web-мультимедія енциклопедія «Історія педагогіки». Цей унікальний продукт поєднує в собі матеріали з підручників, хрестоматій, персоналії, енциклопедій, словників, відеофільми, мультимедія галерею та ін. Даний ресурс дозволяє покращити підготовку та самопідготовку студентів, забезпечити цікаве проведення дозвілля, скоротити час на пошук необхідної інформації, адже розділи «Змістовні модулі», «Презентації», «Тека творчих завдань», «Глосарій» (рис. 5), «Мультимедія галерея» (рис. 6) надають велике підґрунтя для засвоєння теоретичного матеріалу.

Рисунок 5

Рисунок 6

А у розділі «Тестовий контроль» студенти мають змогу перевірити, як вони засвоїли певну тему (рис. 7).

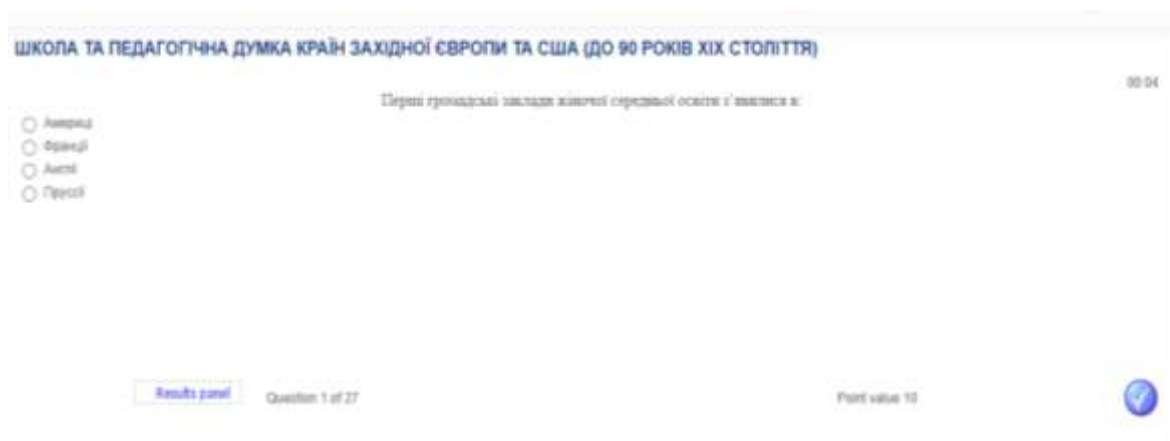

Рисунок 7

Розділ «Робоча програма» містить : пояснювальну записку, навчально-

тематичний план та програму курсу. А в «Екзаменаційному мінімуму» студенти можуть переглянути перелік питань для обговорення на екзамені.

Нещодавно створеним продуктом стала WEB-мультимедіа енциклопедія з дисциплін природничого циклу (рис. 8). Ресурс містить такі навчальні курси: «Екологія», «Основи природознавства (землезнавство, ботаніка, зоологія)», «Методика навчання основам здоров'я», «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство», «Методика навчання освітньої галузі «Суспільствознавство», «Основи природознавства з методикою», «Навчальна (природнича) практика. Цей проєкт спрямований на формування природознавчої компетентності в майбутніх вчителів початкової школи. Сайт поки працює у тестовому режимі.

Рисунок 8

Отже, для впровадження дистанційної освіти необхідно створити якісні умови. У Херсонському державному університеті для реалізації створений: швидкісний WI-FI, електронний каталог пошуку книг «eLibrary», система дистанційного навчання «KSU Online», система дистанційного навчання «Херсонський Віртуальний Університет», Web-сервіс для побудови зворотного зв'язку «KSU Feedback», проєкт Web-мультимедіа енциклопедія «Історія педагогіки», WEB-мультимедіа енциклопедія з

дисциплін природничого циклу. Можна впевнено стверджувати, що 90 % успіху реалізації віддаленого навчання, це умови, які створює ЗВО, в тому числі і за допомогою використання ІКТ.

1.3 Психолого-педагогічні проблеми організації віддаленого навчання

Організація будь-якої форми навчання потребує врахування психологічних процесів особистості. Тому просто необхідно проаналізувати проблему психолого-педагогічної організації віддаленого навчання в працях зарубіжних та вітчизняних вчених.

Підчасов Є.В. наголошує на тому, що: «Під час дистанційного навчання особисте, живе спілкування залишається поза кадром. Воно стає короткочасним, поверховим, збіднюється його емоційний компонент; накопичення інформації починає займати більше часу, ніж її обговорення; знижується культура письмової мови; погіршується писемність; скорочується час, коли людина в спілкуванні може проявити себе як індивідуальність; збільшується час рольового, офіційного спілкування; зростає конфліктність» [30].

Віддалене навчання призводить і до таких розповсюджених труднощів як невміння відпочивати після розумової праці. На жаль, більшість студентів і викладачів під час дистанційного навчання перестали розмежовувати «робочий час» від «домашнього», і почали переноситись у режим 24/7 на роботу, навчанні. Це є великою проблемою, адже невміння розподіляти час на працю та відпочинок, може призвести до емоційного вигорання.

Ще однією проблемою організації дистанційного навчання є невідповідність викладачів до використання ІКТ. В сучасному світі кожна людина має бути інформаційно компетентна, особливо педагог, бо це людина, яка своїм прикладом повинна змотивувати до самовдосконалення.

Шоробура, І. М. виокремлює такі недоліки дистанційної форми

навчання [42]:

- відсутність очного спілкування викладача та студента – не всі студенти можуть бути самодисциплінованими та самосвідомими, на високому рівні здійснювати самостійну навчальну діяльність, тому немає безпосередньої можливості здійснювати контроль за діями слухачів;
- недостатньо розвинене вміння здійснювати комунікацію на відстані як у студентів, так і в викладачів і у зв'язку із цим виникнення проблеми появи комунікативного бар'єру та відсутності психологічного комфорту учасників дистанційного навчання;
- моральна відповідальність. За відсутності суворого контролю та потрібної апаратно-програмної підтримки в слухачів з'являється спокуса замінити себе на іншу особу, більш обізнану в предметі, який вивчається, для складання контрольних робіт, заліків чи іспитів;
- якість навчання за допомогою дистанційних технологій напряду залежить від гарної оснащеності техніки, особливе навантаження на апаратно-програмну частину комп'ютера дають програмні засоби для проведення віртуальних практикумів та заходів з використанням відео- та аудіо;
- проблема забезпечення самостійної роботи, яка має два боки: з одного боку, слухачі, які не мають достатнього досвіду самостійної роботи і вольової саморегуляції, звичка до групового навчання, а з іншого – недостатнє організаційно-методичне забезпечення самостійної роботи слухачів, яке є завданням тьюторів.

Отже, під час організації віддаленого навчання виникають різного роду труднощі, які суттєво впливають на якість освіти. Зазначенні проблеми обов'язково необхідно враховувати, щоб зробити освітній процес максимально ефективним.

РОЗДІЛ 2.

ДІАГНОСТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ВІДДАЛЕНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

2.1 Стан організації практик в умовах віддаленого навчання

Відповідно до умов, які склалися в Україні у березні 2020 року, всі заклади вищої та професійно-технічної освіти були переведені в режим дистанційного навчання, але це не завадило проведенню освітнього процесу, а також практик для майбутніх вчителів початкової школи.

Так, наприклад, у педагогічному фаховому коледжі комунального закладу вищої освіти «Хортицькій національній навчально-реабілітаційній академії» Запорізької обласної ради, здобувачі освіти створювали власне портфоліо, яке включало план самоосвіти за розділами: сторінка «Нормативно-правова база», «Робочі сторінки щоденника», «Дослідницька сторінка», «Сторінка досягнень», «Фотоальбом». Педагогічна практика проходила у дистанційному режимі і реальних умовах у базових закладах освіти [9].

У Криворізькому державному педагогічному університеті виробнича педагогічна практика на 4 курсі організовувалася за допомогою таких ресурсів як: Viber, Telegram, Moodle, а також відбувалися консультації через e-mail [5].

Структура дистанційної практики студентів Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка містила такі змістові модулі: «Психологія», «Педагогіка початкової освіти», «Методики початкової освіти». Модуль «Психологія» дав можливість удосконалити та поглибити знання студентів про індивідуальні та вікові особливості молодшого школяра.

«Педагогіка початкової освіти» передбачала виконання декількох завдань: проаналізувати Наказ МОН від 23.03.2018 № 283 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи», переглянути відеоролики про те, як різні

школи облаштували освітній простір та запропонувати власні ідеї, щодо облаштування комфортного середовища класу. А також опрацювати електронну книгу про ранкові зустрічі у НУШ та створити власні розробки ранкових зустрічей. Модуль «Методики початкової освіти» містив завдання: проаналізувати відеоуроки вчителів НУШ, проаналізувати електронні підручники для НУШ, тренуватися у проведенні фізкультхвилинок та ігор для молодшого школяра [13].

Студенти 3-го курсу Комунального закладу вищої освіти «Луцького педагогічного коледжу» Волинської обласної ради проходили літню практику, виконуючи практичні завдання в дистанційному форматі. Здобувачі освіти створювали сценарій масового табірного свята, підбирали відео та музичне оформлення, виготовляли сценічні костюми, декорації до свят. Майбутні вчителі початкових класів мали змогу перевірити свої знання з безпеки життєдіяльності, охорони праці, пройшовши Google тести.

З 9 по 19 червня 2020 року студенти 2-го курсу проходили навчальну практику з основ природознавства і краєзнавства у дистанційному режимі. У ході практики студенти мали змогу ознайомитися з принципами орієнтування на місцевості, описувати природні процеси і явища, встановлювати типових представників фауни та флори краю. Для комунікації між собою керівники та студенти використовували платформи Zoom та Google Classroom, а також хмарні ресурси, зокрема Google диск [14].

У Херсонському державному університеті студенти 2-го курсу спеціальності 013 Початкова освіта проходили навчальну практику з 12.04.21 р. по 16.04.21 р. у дистанційному режимі. Завдання для виконання були швидко та якісно адаптовані керівником практики від університету Чепурною Світланою Павлівною. Настановча конференція була здійснена в режимі зум-конференції, на якій були присутні здобувачі освіти та керівники практики від університету та баз шкіл міста Херсону. Пропонуємо переглянути перелік завдань (рис. 2.1):

Перелік запланованих заходів

1 день практики
<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчити Статут школи та річний план роботи школи на поточний навчальний рік. 2. Розробити Паспорт закладу загальної середньої освіти (Додаток А). 3. Створити персональний сайт майбутнього вчителя початкової школи (методичні рекомендації).
2 день практики
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомитися та проаналізувати Державний стандарт початкової освіти (https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoi-osviti); 2. Проаналізувати типові освітні програми для учнів 1-4 класів за якими працює школа (https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-seradny-osvita/navchalniprogrami/navchalni-programi-dlya-pochatkovoi-shkoli); 3. Проаналізувати методичні рекомендації щодо ведення класного журналу (http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/69512/); 4. Наповнити вкладку свого сайту «Нормативно-правова база вчителя»; 5. Розробити 1 рухливу гру для учнів початкової школи (під час розробки та оформлення конспекту гри керуємося «Схемою тексту-інструкції до рухливої гри» (Додаток Б), оформлюємо конспект та після перевірки груповим керівником практики викладаємо на сайт).
3 день практики
<ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізувати організацію освітнього середовища класної кімнати – Розділ 4 «Порадник для вчителя» https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelva.pdf (аналіз подаємо за вимогами вказаними в методичних рекомендаціях з навчальної (психолого-педагогічної) практики (Додаток В); 2. Написати 1 розгорнуту стенограму переглянутого онлайн-уроку:

Рисунок 2.1

А також вашій увазі представлено завдання, які виконували студенти 4 курсу Педагогічного факультету Херсонського державного університету в режимі віддаленої практики(рис. 2.2):

Завдання практики

1. Ознайомитись та проаналізувати Державний стандарт початкової освіти.
2. Проаналізувати освітню програму для учнів 1-4 класів, за якою працює школа, охарактеризувати її особливості.
3. Ознайомитись з «Професійним стандартом вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти».
4. Написати конспекти та провести 4 залікові уроки.
5. Охарактеризувати дистанційне навчання міста Херсон.
6. Проаналізувати дистанційну роботу вчителя з класом.
7. Підібрати ігри для організації трьох перерв.
8. Пройти онлайн-курси та отримати сертифікати.
9. Зняти ролик фізкультхвилинки для учнів 1 класу.
10. Створити «Портрет молодшого школяра».
11. Провести в дистанційному режимі виховний захід для учнів.
12. Описати педагогічну ситуацію з власного досвіду.
13. Створити програмне забезпечення до уроків.
14. Створити власне педагогічне практичне портфоліо.

Рисунок 2.2

Отже, проаналізувавши стан організації практик в умовах віддаленого навчання, ми можемо стверджувати, що завдання, які були поставлені перед студентами різних закладів вищої освіти були цікавими, спрямованими на розкриття творчості, креативності, розвитку критичного мислення, реалізацію практичних вмінь та навичок.

2.2 Структурно-функціональна модель практичної підготовки майбутніх вчителів початкових класів (віддалений формат)

Педагогічна практика є невід'ємним компонентом у системі професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи. Відповідно до нових умов, що склалися, а саме Пандемії COVID-19, важливим питанням є організація дистанційної практики для майбутніх вчителів початкової школи. І для того аби практична підготовка здобувачів освіти була більш

результативною в умовах дистанційки, ми вирішили створити модель «Реалізації практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи в умовах віддаленого навчання» (рис. 2.3).

Розроблена модель складається з чотирьох блоків: цільового, методологічного, когнітивно-організаційного та оцінно-результативного. Компоненти виділено умовно, адже модель всеціло працює як єдина система.

Перший компонент - Цільовий блок включає в себе постановку мети та завдання реалізації практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи в умовах віддаленого навчання.

Відповідно до мети, сучасний спеціаліст має бути спрямованим на оволодіння новітніми технологіями, найактуальнішими зараз виступають інформаційно-комунікативні технології. Саме використання ІКТ відрізняє вчителя-новатора, вчителя-професіонала від учителя з застарілим мисленням та підходом до навчання. Але без закріплення та вдосконалення ключових знань і вмінь студентів, їх просто не можливо підготувати практично, це як базис, що унеможливорює існування без себе. Та лише компетентний і практично спрямований педагог зможе скеровувати навчання в напрямку Нової української школи, та додати своїх «цікавих новинок».

Методологічний блок вміщає: принципи та підходи, яких необхідно дотримуватись під час організації практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи. Під час особистісно-орієнтованого підходу викладач має враховувати, що кожна особистість студента унікальна і під час організації практики має надаватися велике значення розвитку здібностей та талантів здобувачів освіти. Системний підхід враховує всі взаємопов'язаності елементів організації практичної підготовки. Процес формування професійних компетентностей неможливий без звернення до загальних цінностей та культурних надбань, тому зростає велика роль аксіологічного підходу в освітньому середовищі.

Цільовий блок

Мета: закріплення і вдосконалення ключових знань, вмінь студентів, формування професійних компетентностей, підготовка практично спрямованого спеціаліста, який володіє сучасними технологіями, методами, формами організації навчання.

Завдання

1. Закріпити та вдосконалити ключові знання та вміння студентів.
2. Сформувати у майбутніх вчителів початкової школи професійні компетентності.
3. Підготувати практично спрямованого спеціаліста.

Методологічний блок

Принципи:

безперервності, зв'язку теорії з практикою, науковості, систематичності та послідовності, доступності, творчої активності, перспективності.

Підходи:

особистісно-орієнтований
системний
аксіологічний,
акмеологічний,
компетентнісний,
культурологічний

Когнітивно-організаційний блок

Організаційно-педагогічні умови: формування ІКТ середовища; забезпечення мотивації шляхом організації трисуб'єктної взаємодії викладач-студент-середовище; збагачення творчого потенціалу майбутнього вчителя засобами аналізу та розв'язання проблемно-педагогічних ситуацій; впровадження методичних рекомендацій щодо організації практичної підготовки в умовах віддаленого навчання.

Форми, методи, прийоми: онлайн-зустрічі з вчителями, конкурси педагогічної майстерності, аналіз професійно-педагогічних відеофрагментів, аналіз та розв'язання проблемних педагогічних ситуацій, підготовка індивідуальних творчих проектів (відео-уроків, відео-бесід, відео-екскурсій тощо), укладання портфоліо та ін.

Засоби: ІКТ, відеофрагменти, відеоекскурсії, електронні посібники, відеоролики.

Оцінно-результативний блок

Критерії оцінювання: ступінь сформованості фахових і педагогічних умінь, ставлення до роботи в якості вчителя початкової школи, вміння та навички самостійної роботи та самоосвітньої діяльності.

Критерії готовності: мотиваційний, діяльнісний, когнітивний, особистісний.

Рівні: високий (творчий), достатній (реконструктивний), середній (репродуктивний), низький.

Результат:

ефективно практично підготовлений майбутній вчитель початкових класів, віддалений формат.

Рисунок 2.3 «Структурно-функціональна модель»

Під час практичної підготовки здобувачів освіти викладач має керуватися принципом зв'язку теорії з практикою, тобто на практиці студент має закріпити набутті теоретичні знання та вміння. Також має бути врахований принцип безперервності, що забезпечується переліком практик на кожному курсі, починаючи з 1-го, все це має бути послідовно та у системі. Завдання практики мають бути доступними для розуміння та виконання студентами. Щоб самі майбутні вчителі початкової школи могли виявляти творчу активність в процесі проходження практики. І дуже важливим є врахування принципу перспективності, тобто врахування підвищення норм і вимог до професії вчителя, урахувати новітні досягнення науки та техніки.

Наступним є когнітивно-організаційний блок, який включає в себе організаційно-педагогічні умови: по-перше це формування ІКТ середовища, і на його основі забезпечення мотивації шляхом організації трисуб'єктної взаємодії (викладач-студент-середовище), а також розв'язання проблемно-педагогічних ситуацій, що сприяють збагаченню творчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи.

Формами, методами та прийомами організації практичної підготовки може бути: онлайн-зустрічі з вчителями, конкурси педагогічної майстерності, аналіз професійно-педагогічних відеофрагментів, аналіз та розв'язання проблемних педагогічних ситуацій, підготовка індивідуальних творчих проєктів (відео-уроків, відео-бесід, відео-екскурсій тощо), укладання портфоліо та ін. А засобами можуть виступати: ІКТ, відеофрагменти, відеоекскурсії, електронні посібники, відеоролики.

Останнім елементом є оцінно-результативний блок, в який входять: критерії оцінювання - ступінь сформованості фахових і педагогічних умінь, ставлення до роботи в якості вчителя початкової школи, вміння та навички самостійної роботи та самоосвітньої діяльності. Також включено критерії готовності до професійної діяльності:

- мотиваційний – бажання здобувача освіти бути професіоналом своєї

справи;

- діяльнісний – уміння майбутнього вчителя початкової школи правильно та якісно організувати освітній процес;
- когнітивний – відношення студента до своєї професії та готовності психологічної до професійної діяльності;
- особистісний - загальна система формування особистості, яка включає її переконання, думки, ставлення до інших, емоції, волю та емоційні якості, знання та досвід.

А також в цей блок входять рівні практичної готовності: високий (творчий), достатній(реконструктивний), середній(репродуктивний), низький.

І в результаті ми маємо отримати ефективно практично підготовленого майбутнього вчителя початкових класів, віддалений формат.

Отже, дана модель дає нові можливості реалізації практичної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в форматі віддаленого навчання. Дуже важливим залишається врахування організаційно-педагогічних умов під час організації дистанційного навчання. А також не слід забувати про принципи та підходи при проведенні практик для здобувачів освіти.

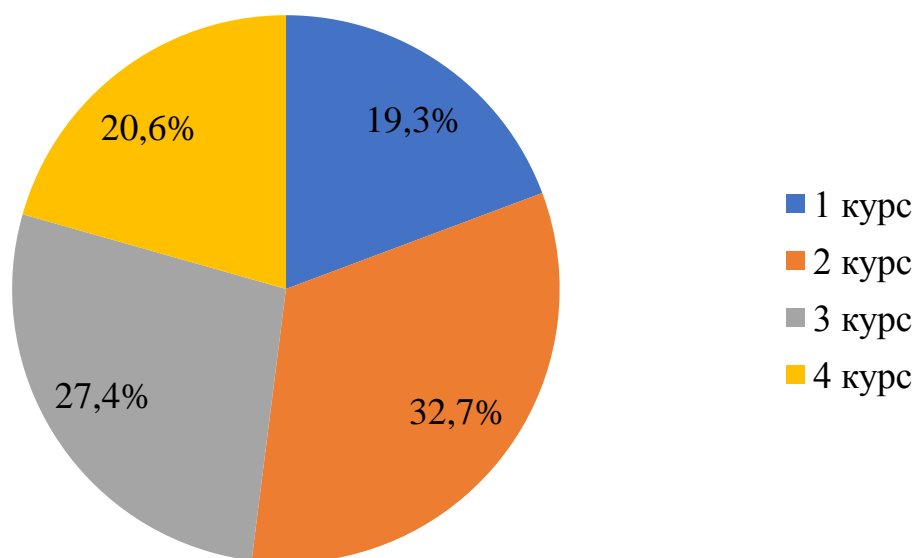
2.3 Організація та проведення констатувального експерименту. Аналіз результатів

З метою виявлення ефективності організації практичної підготовки майбутніх вчителів початкових класів на базі педагогічного факультету Херсонського державного університету була проведена експериментально-дослідна робота.

Основні вимоги щодо організації практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи регламентується наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» № 93 від 08.04.93 м. Київ,

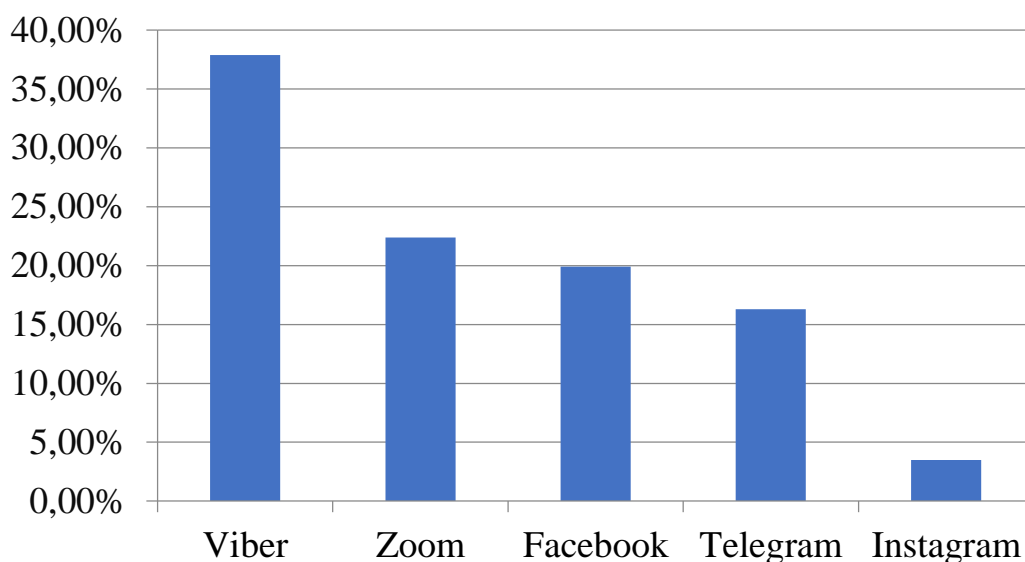
«Положенням про проведення практик студентів херсонського державного університету», затверджено Наказом ХДУ від 02.06.2017 № 337-Д [22, 23].

Досліджуючи сучасний стан організації практик для майбутніх вчителів початкової школи в умовах віддаленого навчання, на констатувальному етапі дослідження, була розроблена та використана анкета (додаток А), в якій взяли участь 73 студента педагогічного факультету I-IV курсів Херсонського державного університету, серед них: 19,3 % - 1 курс, 32,7 % - 2 курс, 27,4 % - 3 курс, 20,6% - 4 курс (діаграма 2.1). Можна сказати, що найактивнішу участь у дослідження взяли студенти 2 курсу, а найбільш пасивно віднеслись студенти 1 курсу.

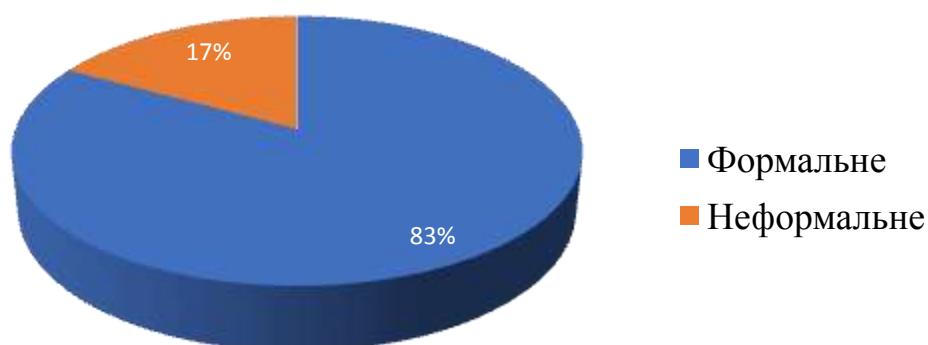
Діаграма 2.1 «Вкажіть курс, на якому навчаєтесь»

Відповідно до результатів опитування, найчастіше зворотній зв'язок з керівником практики студенти підтримували за допомогою таких ресурсів: Viber – 37,9 %, Zoom – 22,4 %, Facebook – 19,9 %, Telegram – 16,3 %, Instagram – 3,5 % (діаграма 2.2). Діаграма дає можливість прослідкувати, що Viber – це той ресурс, який в більшості випадків обирають студенти і викладачі для зв'язку під час дистанційної практики.

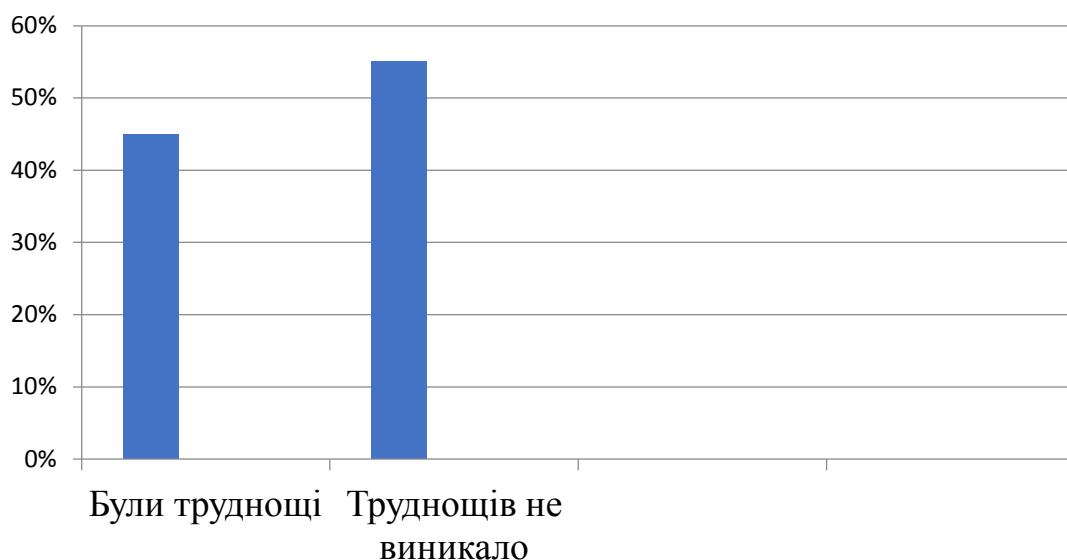
Діаграма 2.2 «Ресурси для зворотнього зв'язку»

83 % здобувачів освіти відзначили, що їх спілкування з керівником практики було формальним, 17 % - неформальним (діаграма 2.3).

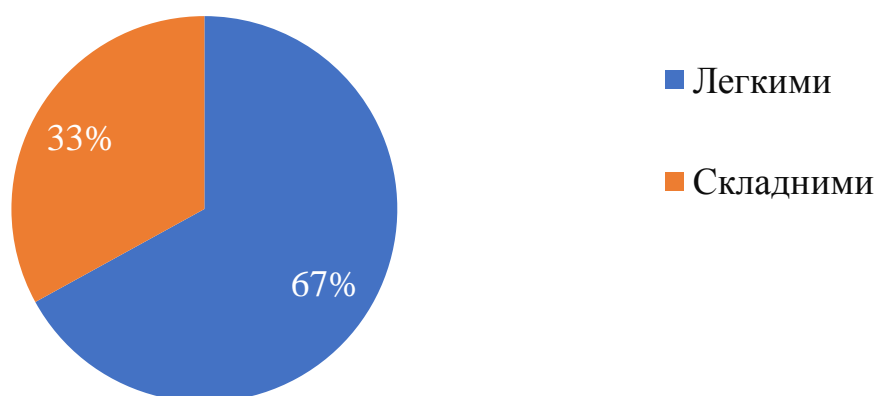
Діаграма 2.3 «Спілкування з керівником»

Під час проходження дистанційної практики труднощі виникали у 45 % студентів (діаграма 2.4). Детальніше поспілкувавшись зі студентами, ми з'ясували, що причинами виникнення труднощів були такі: недостатнє технічне забезпечення, складності збереження великої кількості звітних матеріалів, не було встановлено якісного контакту з вчителем, щоб поспілкуватись більш детально та інші.

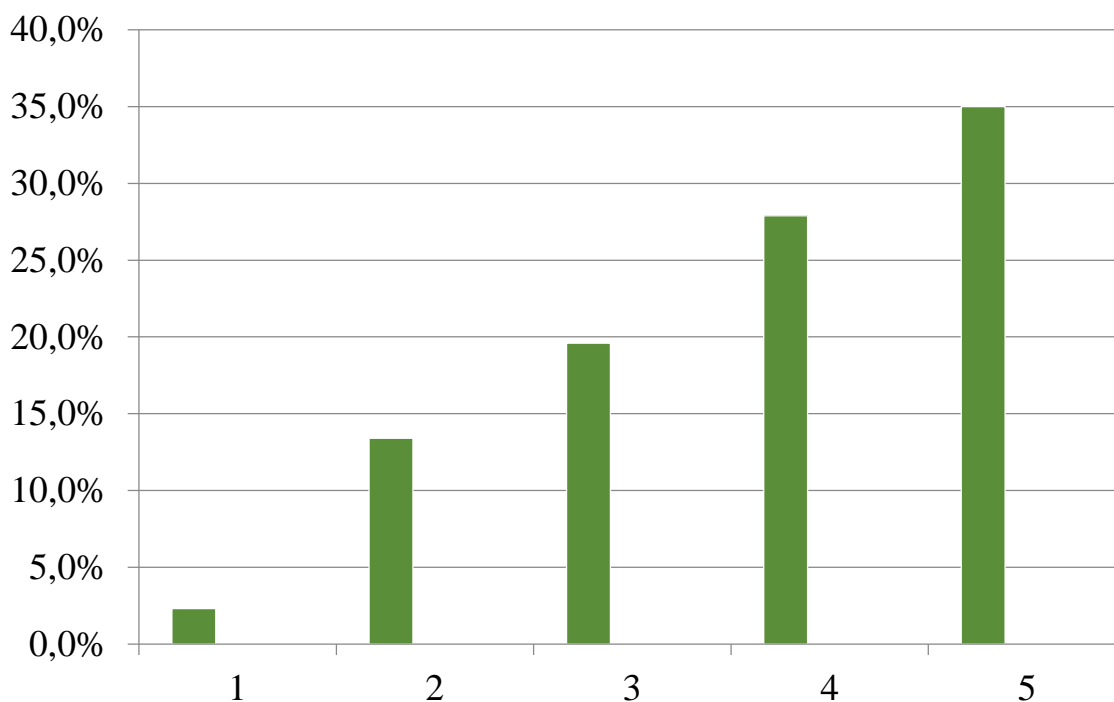
Діаграма 2.4 «Труднощі під час проходження дистанційної практики»

67 % майбутніх вчителів початкової школи вказали, що завдання практики були легкими у виконанні (діаграма 2.5).

Діаграма 2.5 «Завдання практики»

Студенти також оцінювали оригінальність та адаптованість завдань для проходження дистанційної практики за 5-ти бальною шкалою, де 1 - низька, 5 - висока оцінка. 35 % студентів оцінили на 5-ку, 27,9 % - на 4-ку, 19,6 % - на 3-ку, 13,4 % - на 2-ку, 2,3 % - на 1-цю (діаграма 2.6).

Діаграма 2.6 «Оригінальність та адаптованість завдань»

Здобувачі освіти також відповіли на додаткові уточнюючі запитання щодо адаптивності завдань, а саме нам вдалось з'ясувати, що деякі студенти поставили низьку оцінку більше за оригінальність завдання, ніж за його адаптованість до віддаленої форми проведення. Майбутні вчителі початкової школи поділились своїми думками стосовно удосконалення завдань:

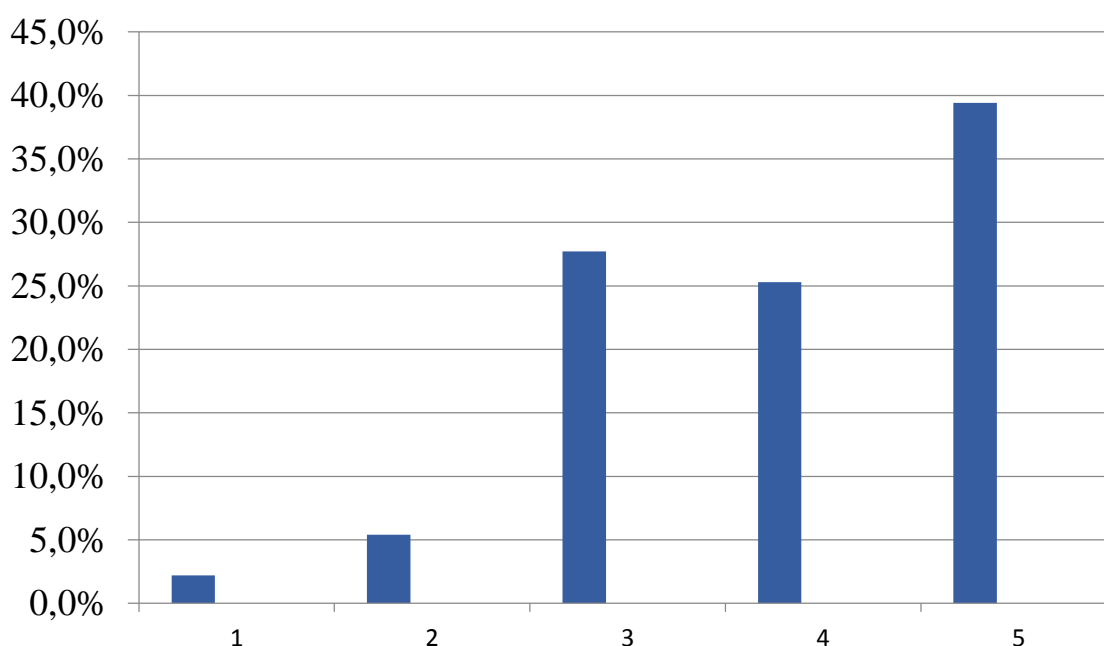
- «Зменшити кількість звітної документації.»
- «Менше роботи з паперами, більше творчих завдань, дуже хочеться витратити час на практиці саме на практичну складову. Адже сучасний вчитель – творчий, а папер нікуди не побіжить.»
- «Додати ще більше сайтів для проходження і отримання сертифікатів. Для мене отримати новий сертифікат, наче подолати новий трамплін, ще більше впевненість в собі.»
- «Хочеться, щоб поділились з нами цікавими ресурсами, які можна використовувати в школі. І щоб ми мали змогу потренуватися працювати з ними та створювати щось під час практики.»

Проаналізувавши завдання практики для студентів Педагогічного факультету Херсонського державного університету, ми можемо дійти

висновку, що в цілому вони були адаптованими, але їх можна урізноманітнити.

Здобувачі освіти оцінили якість організації дистанційної практики на своєму факультеті за тією ж шкалою: 39,4 % - поставили 5 балів, 25,3 % - 4 бала, 27,7 % - 3 бала, 5,4 % - 2 бала, 2,2 % - 1 бал (діаграма 2.7). Можна стверджувати, що якість організації дистанційної практики на Педагогічному факультеті була на хорошому рівні.

Діаграма 2.7 «Організація дистанційної практики»

Отже, на основі аналізу результатів констатувального експерименту, ми вирішили створити модель реалізації практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи «Методичні рекомендації щодо організації практик для майбутніх вчителів початкових класів в умовах віддаленого навчання», з метою підвищення рівня організації практичної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в умовах віддаленого навчання.

2.4 Методичні рекомендації щодо організації навчально-природничої практики майбутніх вчителів початкових класів в умовах віддаленого навчання

На педагогічному факультеті реалізуються практики фахові та навчальні. До

фахових належить: виробнича, передипломна,, а до навчальних: навчальна (психолого-педагогічна), навчальна (організація дозвілля дітей), навчально-природнича. Організація будь-якої практики чи то навчальної, чи то виробничої для майбутніх вчителів початкової школи є складною, але особливу увагу ми вирішили приділити навчально-природничій практиці, тому створили методичні рекомендації.

1. Мета і завдання практики

Метою практики є закріплення і вдосконалення ключових знань, вмінь студентів, формування професійних компетенцій, підготовка практично спрямованого спеціаліста.

2. Обов'язки практиканта:

- до початку практики проконсультуватися щодо оформлення документації з керівником практики на настановчій конференції;
- розпланувати та заповнити календарний графік проходження;
- вести щоденник проходження практики;
- виконати всі завдання практики;
- своєчасно оформити документи у формі звіту й здати керівнику практики;
- проходити практику в терміни, визначені наказом по університету.

3. Рекомендації щодо змісту практики

В процесі природничої практики студент повинен виконати такі завдання:

1. Відвідати онлайн-екскурсію Херсонського обласного краєзнавчого музею та написати ессе на тему «Експерсії до музеїв це усталені традиції чи необхідність для освіченості сучасної людини?» (1-1,5 сторінки друкованого тексту) Посилання на екскурсію: https://www.youtube.com/watch?v=5hdeJrWu6lQ&ab_channel=%D0%A5%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1

[%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.](#)

Також необхідним є переглянути методичні поради аби пригадати як пишеться ессе: <https://naurok.com.ua/scho-take-ese-ta-yak-yogo-pisati-163950.html>

2. Розробити онлайн-відео екскурсію «Подорож природними зонами України». Для прикладу можна переглянути такі сайти онлайн-екскурсій: <https://incognita.day.kyiv.ua/exposition>, <https://frankovi.com.ua/3d-tur/>, <https://www.youtube.com/watch?v=QWNdV9epAU4>, <https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/> тощо. Та переглянути сайти для створення віртуальних екскурсій, матеріалами якого можна користуватись: <https://vseosvita.ua/news/4-bezkoshtovni-instrumenty-dlia-stvorennia-virtualnykh-ekskursii-6356.html> .

3. Створити лепбук для учнів молодших класів на тему (одну на вибір): «Як поводитися в колективі. Правила спілкування» (1 клас), «Чому природа потребує охорони. Червона Книга України»(2 клас), «Права та обов'язки дітей»(3 клас), «На які водні ресурси багата Україна»(4 клас). Матеріали для допомоги у створенні: <https://naurok.com.ua/lepbuk-vigotovlennya-lepbuka-96844.html>, https://educationpakhomova.blogspot.com/2019/12/blog_post_19.htm

1. Підручники з природознавства: <https://pidruchnyk.com.ua/1klas/pryrodozn-avstvo1/>.

4. Створити Теку природничих матеріалів, яку можна використовувати в початковій школі під час уроків серед природи. Основні розділи: «Загадки», «Вірші» (про пори року, місяці, дні тижня, природні явища, тощо), «Казки та оповідання про природу», «Дидактичні ігри», «Народні прикмети».

5. Розробити відео-бесіду для молодших школярів з теми «Природа - наш друг».

6. Виготовити буклет з рекламою будь-якого природничого або краєзнавчого музею України для учнів початкової школи. Матеріали для допомоги: <https://aboutmarketing.info/biznes/reklamnyy-buklet/#vigotovlennya-ta-rozrobka-reklamnih-bukletiv>, <https://www.wikiwand.com/uk/> Історико-

краєзнавчі музеї України.

7. Оформити папку зі своїми звітними матеріалами практики.
Підсумковий проект «Як пройшла моя практика».

5. Підсумки практики

5.1. Форми контролю з проходження практики описані в робочій програмі практики підготовки фахівців.

5.2. Форма звіту і його зміст визначається відповідно до робочої програми. Загальна форма звіту студента – це оформлений згідно з вимогами щоденник практики з характеристикою та оцінкою роботи студента, інші документи, визначені робочою програмою практики.

Оцінка з практики враховується під час підбиття підсумків загальної успішності студентів. Важливо звернути увагу, що прикінцеву оптимальну роль в оцінюванні повинна грати таблиця, яка містить : максимальну кількість балів за завдання та вид роботи.

5.3. Студент в дистанційному режимі захищає звіт з практики.

Максимальна кількість балів за завдання	Вид роботи
15 балів	Заповнення щоденника практики та оформлення звітної документації.
10 балів	Написання ессе.
15 балів	Розробка онлайн-відео екскурсії.
15 балів	Створення лепбуку для молодших школярів.
10 балів	Створення Теки природничих матеріалів для уроків серед природи.
10 балів	Розробка відео-бесіди для молодших школярів.
15 балів	Виготовлення буклета з рекламою природничого або краєзнавчого музею України.
10 балів	Захист проєкту.

Рисунок 2.4 «Примірна таблиця оцінювання завдань з практики»

Отже, проведення будь-якої практики для майбутніх вчителів початкових класів в умовах віддаленого навчання потребує неабиякої

підготовки. І для того аби в результаті отримати ефективно підготовленого спеціаліста своєї справи необхідно скористатися розробленими методичними рекомендаціями як допоміжним матеріалом.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши літературу з теми дослідження, ми дійшли висновків, що організація практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи є актуальним питанням в площині педагогіки.

Огляд та аналіз наукової літератури показує, що ця проблема досліджувалась у працях таких вчених як: О. Безкорса, В. Биков, В. Бондаренко, В. Вишнівський, Н. Волкова, Р. Гуревич, В. Коткова, В. Кремень, В. Кухаренко, О. Муковіз, О. Огієнко, В. Ортинський, Л. Петухова, Є. Підчасов, О. Рибалко, Н. Сиротенко, О. Співаковський, П. Стефаненко, В. Федяєва, О. Чугай, М. Швед та інші.

Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи є поняттям багатокомпонентним. Під цим поняттям ми розуміємо: процес спеціалізованої організації, що забезпечує формування висококваліфікованих кадрів, які можуть використовувати інноваційні технології та інформаційно-комунікаційні технології, а також професіоналів, які постійно прагнуть до саморозвитку й самовдосконалення.

Педагогічна практика студентів є невід'ємною складовою практичної підготовки майбутнього вчителя початкової школи. І тому ми вважаємо, що педагогічна практика - це спосіб вивчення освітнього процесу на основі безпосередньої участі у ньому.

В умовах пандемії COVID-19, особливої актуальності набуло віддалене навчання. Ми розглядаємо поняття «віддалене навчання» («дистанційне навчання») як універсальну форму навчання, яка заснована на широкому використанні традиційних технологій та ІКТ, а також технічних засобів для створення організаційно-педагогічних умов, що передбачає незалежність освітнього процесу від перебування студента у просторі і часі.

За кордоном дистанційне навчання почало розвиватися ще у минулому столітті. Гарним прикладом для організації віддаленого навчання може бути: Відкритий університет Великої Британії, національна програма США «Навчання у будь-якому місці у будь який час», освітня мережа «Star Schools

Program», програма «PREL Stars», університет Фінекс в США, Національний університет дистанційної освіти Іспанії, державна програма в Естонії «Стрибок тигра».

Режим дистанційного навчання не став на заваді для організації віддаленого навчання і в університетах України. Так, у Херсонському державному університеті завдяки тому, що було створено відповідні матеріально-технічні умови, організації дистанційного навчання та практики були на високому рівні. Завдання були швидко адаптовані та в цілому не викликали труднощів при їх виконанні у студентів.

У «Хортицькій національній навчально-реабілітаційній академії» під час практики майбутні вчителі початкової школи створювали електронне портфоліо, яке стане їм в нагоді у майбутній професійній діяльності. Для студентів Криворізького педагогічного університету практика проходила з підтримкою таких ресурсів: Viber, Telegram, Moodle, e-mail. А для здобувачів освіти Луцького педагогічного коледжу в цей перелік додалися Zoom, Google Classroom, Google диск.

Провівши діагностику відношення до віддаленого навчання в сенсі практичної підготовки на педагогічному факультеті Херсонського державного університету, ми дійшли висновків, що найпопулярнішими ресурсами для зворотнього зв'язку між учасниками освітнього процесу стали: Viber, Zoom, Facebook, Telegram, Instagram. Спілкування між студентами і керівниками переважало формальне. Труднощі під час проходження дистанційної практики виникали в основному через брак мережі інтернет в віддалених районах, а також недостатність пам'ять для збереження всіх даних. Підготовленість завдання для віддаленої практики студенти оцінили на високому рівні.

Дослідивши стан проблеми організації практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи в умовах віддаленого навчання, ми розробили структурно-функціональну модель реалізації практичної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в умовах віддаленого

навчання та методичні рекомендації щодо організації навчально-природничої практики майбутніх вчителів початкових класів в умовах віддаленого навчання, які будуть використовувати викладачі для ефективності практичної підготовки майбутніх вчителів початкової школи в умовах дистанційного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биков В.Ю. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України: метод. рекомендації / за заг. ред. В.Ю. Бикова, О.М. Спіріна, О.В. Овчарук. К. : Атіка, 2010. 88 с.
2. Биков В.Ю., Кухаренко В.Ю. Технологія створення дистанційного курсу: навчальний посібник / за ред. В.Ю. Бикова та В.М. Кухаренка. К.: Міленіум, 2008. 324 с.
3. Вишнівський В.В. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів / Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О.: навчальний посібник. К.: ДУТ, 2014. 140 с.
4. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб., доп. К.: Академвидав, 2007. 616 с.
5. Головатюк А.І. Інформація щодо організації дистанційного навчання студентів на період карантину. URL: <https://drive.google.com/file/d/1KcvQvw3E4BYVG0jo8qtQbK48Ur6vAJU5/view>.
6. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. К.: Либідь, 1997. 376 с.
7. Гращенко Т.А. Дистанційне навчання як форма організації сучасного освітнього процесу у Вищій школі.
8. Гращенко Т.А. Практична підготовка майбутніх вчителів початкової школи в умовах віддаленого навчання.
9. Гужва О. Педагогічна практика - Педагогічний фаховий коледж. URL: <https://pk.khnnra.edu.ua/pedagogichna-praktika/>
10. Гуревич Р.С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в освіті / Р.С. Гуревич // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 364-365.
11. Державний стандарт вищої освіти. Спеціальність: 013 Початкова освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>

12. Екстрене дистанційне навчання в Україні: монографія / за заг. ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Х.: Міська друкарня, 2020. 409 с. URL: https://duan.edu.ua/images/News/UA/Departments/Management/2020/monograph_ekstr_dyst_navch.pdf.
13. Підсумки дистанційної навчальної практики зі спеціальності Початкова освіта. URL: <http://ped.pnpu.edu.ua/index.php/5410/>
14. Практична підготовка. Початкова освіта. URL: <https://ipc.org.ua/практична-підготовка-фізична-культу/>
15. Професійна підготовка. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Професійна_підготовка
16. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. Освітній портал 2003–2009 рр. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>.
17. Коткова В.В. Організація інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища в професійній підготовці майбутнього вчителя початкових класів / Віра Володимирівна Коткова // Педагогічні науки: [зб. наукових праць / ред. кол.: Барбіна Є.С., Федяєва В.Л. та інші]. Х.: Видавництво ХДУ, 2010. С. 323 – 329
18. Кремень В.Г. Дистанційна освіта — перспективний шлях розв'язання сучасних проблем розвитку професійної освіти // Вісник академії дистанційної освіти. – 2003. – № 1. С. 9.
19. Кухаренко В.М., Рибалко О.В., Сиротенко Н.Г. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс. Навч.посібник / За ред. В.М. Кухаренка, 3-є вид. Х.: НТУ"ХП", "Торсінг", 2002.320 с.
20. Макаренко Л.Л. Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 / Макаренко Леся Леонідівна. К., 2007. 178 с.
21. Муковіз, О. П. Основи організації дистанційного навчання у системі неперервної освіти : [методичні рекомендації] / О. П. Муковіз. У. : ФОП Жовтий О. О., 2016. 66 с.

22. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» № 93 від 08.04.93 м. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text>
23. Наказ ХДУ 02.06.2017 № 337-Д про «Положення про проведення практик студентів херсонського державного університету». URL: <https://www.kspu.edu/About/DepartmentAndServices/DAcademicServ/DMethodicPractice.aspx>
24. Наказ від 8.09.2020 «Деякі питання організації дистанційної освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>
25. Огієнко О.І., Дистанційна педагогічна освіта: зарубіжний та вітчизняний досвід, метод. рекомен. 2012. URL: http://ipood.com.ua/data/NDR/Information_technology/2012_Ogienko_recommend.pdf
26. Онищенко І.В. Сучасні підходи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів / І.В. Онищенко. URL: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.
27. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський. К.: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
28. Петухова Л.Є. Інформатичні компетентності майбутнього вчителя початкових класів (В моделі трисуб'єктної дидактики): Навчально-методичний посібник. Х.: Айлант, 2010. 444 с.іл.
29. Петухова Л.Є. Теоретичні основи підготовки вчителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища: монографія дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «теорія і методика професійної освіти» / Л.Є.Петухова. Х.: Айлант, 2007. 200 с.

30. Підчасов Є.В. Психологічні особливості побудови освітнього процесу із застосуванням дистанційних освітніх технологій (ДОТ). URL: <http://2016.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=110>.
31. Пометун О. І. Підготовка вчителів початкових класів: інтерактивні технології у ВНЗ / О. І. Пометун, О. А. Комар. Умань: РВЦ «Софія». С. 18-21.
32. Рідкоус О. В. Підготовка вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності як складова його професійного розвитку / О. В. Рідкоус // Тавр. вісн. освіти. 2013. – № 2. С. 94–101.
33. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід як чинник якості професійної підготовки майбутнього вчителя / О. Я. Савченко // Наук. часоп. Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 17: Теорія і практика навчання та виховання / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. Вип. 14. С. 10–16.
34. Себало Л. І. Роль педагогічної практики у процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи до самоосвітньої діяльності / Л. І. Себало // Педагогічні інновації у фаховій освіті: зб. наук. пр. / Держ. вищ. навч. закл. «Ужгород. нац. ун-т». У., 2014. – Вип. 1(5). С. 77-82.
35. Сластенин В. А. Общая педагогика: учебное пособие для студентов вузов : В 2-х ч. Ч.1. / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов. М.: ВЛАДОС, 2002. 288 с.
36. Співаковський О.В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі : [навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Початкова освіта»] / Співаковський О.В., Петухова Л.Є., Коткова В.В. Х.: ХДУ, 2011. 272 с.
37. Стефаненко П.В. Теоретичні і методичні засади дистанційного навчання у вищій школі: автореферат дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.04. / П.Ф. Стефаненко, Інститут педагогіки і психології проф. освіти Акад. пед. наук України. К., 2002. 37 с.
38. Тевлін Б. Л. Професійна підготовка вчителів / Б. Л. Тевлін. Харків: Видав. група «Основа», 2006. 192 с.

39. Чайка В. М. Основи дидактики: навч. посіб. / В. М. Чайка. К.: 216 Академвидав, 2011. 240 с
40. Чугай О.Ю. Змішане або гібридне навчання як трансформація традиційної освітньої моделі / О.Ю. Чугай // X міжнародна науково-практична конференція «Новітні освітні технології в контексті євроінтеграції». 2015. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1268>.
41. Швед М. Самостійна робота студентів: навч.-метод. посібник / Марія Швед. Л.: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 205 с.
42. Шоробура, І. М. Менеджмент вищої освіти : навч. посіб. / І. М. Шоробура, Є. В. Долинський, О. О. Долинська, Хмельн. гуманіт.-пед. акад. Х. : Заколотний М. І., 2015. 256 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета "Дистанційне навчання"

Шановні студенти! В сучасному світі питання організації дистанційного навчання у вищій школі є надзвичайно актуальним. В ході написання нашого проєкту, просимо Вас пройти анкетування.

1. Вкажіть, на якому курсі ви навчаєтесь.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

2. Яка форма навчання Вам подобається більше?

- Дистанційна
- Очна

3. Чому Вам більше подобається обраний вид навчання? (1 речення) *

---

4. Які завдання педагога пропонували Вам під час дистанційного навчання найчастіше? (оберіть декілька варіантів)

- Вправи із методичного посібника
- Інтерактивні вправи з різних джерел
- Творчі завдання
- Проходження курсу на сайтах : EdEra, Prometheus, Naurok
- Створення тренувальних вправ на сайтах: WORDWALL, Гугл презентації, Галерея мистецтв, тощо.
- Інше: _____

5. Які засоби навчання найчастіше використовували викладачі під час проведення дистанційного заняття? (оберіть декілька варіантів)

- Конспект лекції у електронному вигляді.
- Презентації.

- Дистанційні курси.
- Програми для тестування.
- Інше: _____

6. Які труднощі найчастіше виникали у Вас під час дистанційного навчання?(оберіть декілька варіантів відповідей)

- Відсутність допомоги від викладача.
- Низька мотивація під час навчання.
- Технічні труднощі.
- Відсутність необхідних навчальних матеріалів.
- Обмеження у часі для виконання завдань.
- Непрозорість оцінювання.
- Особливих труднощів не виникало.

Анкета для студентів "Проходження практики під час дистанційного навчання"

Шановні студенти! Відповіді на поставлені питання анкети займуть в цілому декілька хвилин.

1. Оберіть курс, на якому ви навчаєтесь.

- 1 курс
- 2 курс
- 3 курс
- 4 курс

2. За допомогою якого ресурсу ви підтримували зворотній зв'язок з керівником практики найчастіше ?

- Viber
- Zoom
- Facebook
- Telegram
- Instagram

3. Як ви можете охарактеризувати спілкування з вашим керівником практики?

- Формальне
- Неформальне

4. Чи виникали у Вас труднощі під час проходження дистанційної практики?

- Так
- Ні

5. Чи були завдання дистанційної практики легкими у виконанні?

- Так
- Ні

6. Оцініть оригінальність та адаптованість завдань для проходження дистанційної практики (за 5-ою шкалою, де 1-низька, 5-висока).

- 1

- 2
- 3
- 4
- 5

7. Оцініть рівень якості організації дистанційної практики на Вашому факультеті (за 5- ою шкалою, де 1 -низький, 5 - високий).

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Додаток Б

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, ГРАЩЕНКО Тетяна Андріївна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

19.10.2021
(дата)

_____
(підпис)

Тетяна ГРАЩЕНКО
(ім'я, прізвище)